

El camí des Grau

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

Govern de les Illes Balears

Conselleria de Medi Ambient
i Mobilitat

Obra Social "la Caixa"

CATALÀ

El camí des Grau

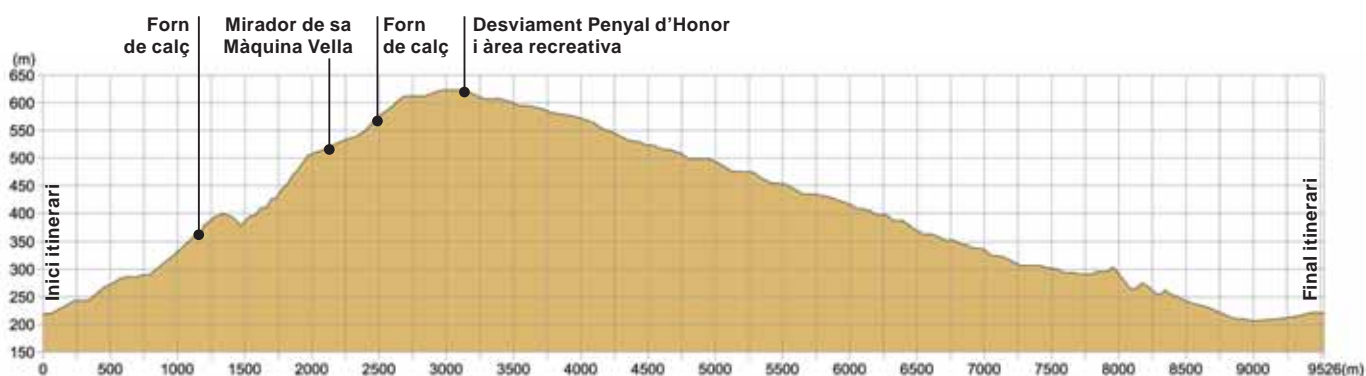
Comuna de Bunyola

Aquest itinerari ens porta, partint del poble de Bunyola, pels camins més bells de la comuna de Bunyola, un dels boscos més extensos de Mallorca. Transitarem per dins d'un atapeït alzinar on trobarem contínues mostres de l'explotació humana al llarg del temps i, si tenim sort, gaudirem del vol serè de la milana des de les talaies del mirador de sa Màquina Vella o des del penyal d'Honor.

Dificultat: Mitjana.

Distància per recórrer: 9,5 quilòmetres (itinerari gairebé circular)

Durada: 4 hores i 30 minuts.

Penyal de Can Fil (Foto: Esperança Perelló)

1. La comuna de Bunyola

Partim de davant el portal principal de l'església i, després de donar-li l'esquena, començam a caminar cap a la dreta i agafam el primer carrer a mà esquerra, que és el carrer de la Mare de Déu de les Neus; el recorrem fins al final, on trobam les escales del carrer de la Lluna, que ens duen al carrer d'Orient, on giram a la dreta i continuam tot dret fins al carreró de la comuna. Aquí ja trobam un indicador que assenyala la direcció cap al camí des Grau i la comuna. El carreró desemboca en un camí que hem d'agafar cap a la dreta i no trigam a trobar un altre indicador que ens marca la direcció de Cas Garriguer i el camí des Grau. A partir d'aquí deixam enrere els camins formigonats i ascendim per un tirany que en alguns trams encara conserva l'empedrat. És el camí des Grau, camí carreter que transcorre entre parets de pedra, fins entrar al bosc de la comuna.

La comuna de Bunyola és un dels boscos comunals que encara resten a Mallorca. Ja a l'any 1856 a la llei de desamortització apareix aquest bosc com a propietat de la corporació comunal de Bunyola, els recursos del qual eren aprofitats pels veïns del municipi. Avui en dia l'extensió de la comuna és de 716 ha, és propietat del poble i l'administració correspon a l'Ajuntament de Bunyola.

A la comuna de Bunyola, fins a mitjans del segle XX s'hi feien diversos aprofitaments forestals: tala de pins, feixos de llenya prima, forns de calç i sitges de carbó. L'ajuntament subhastava anualment l'explotació forestal, la caça i les pastures, i amb els beneficis obtinguts es finançaven obres públiques. Als anys cinquanta començaren a minvar aquests aprofitaments i avui en dia només es realitzen algunes talses de pins. Actualment, la comuna de Bunyola té una funció de conservació i oci.

Forn de calç (Foto: Esperança Perelló)

2. Mirador de sa Màquina Vella

Vista des del mirador de sa Màquina Vella (Foto: Esperança Perelló)

Després del forn de calç, el camí és més estret i costerut i descriu ziga-zagues contínues per salvar els desnivells com si es tractàs d'una escala, d'aquí ve el nom des Grau.

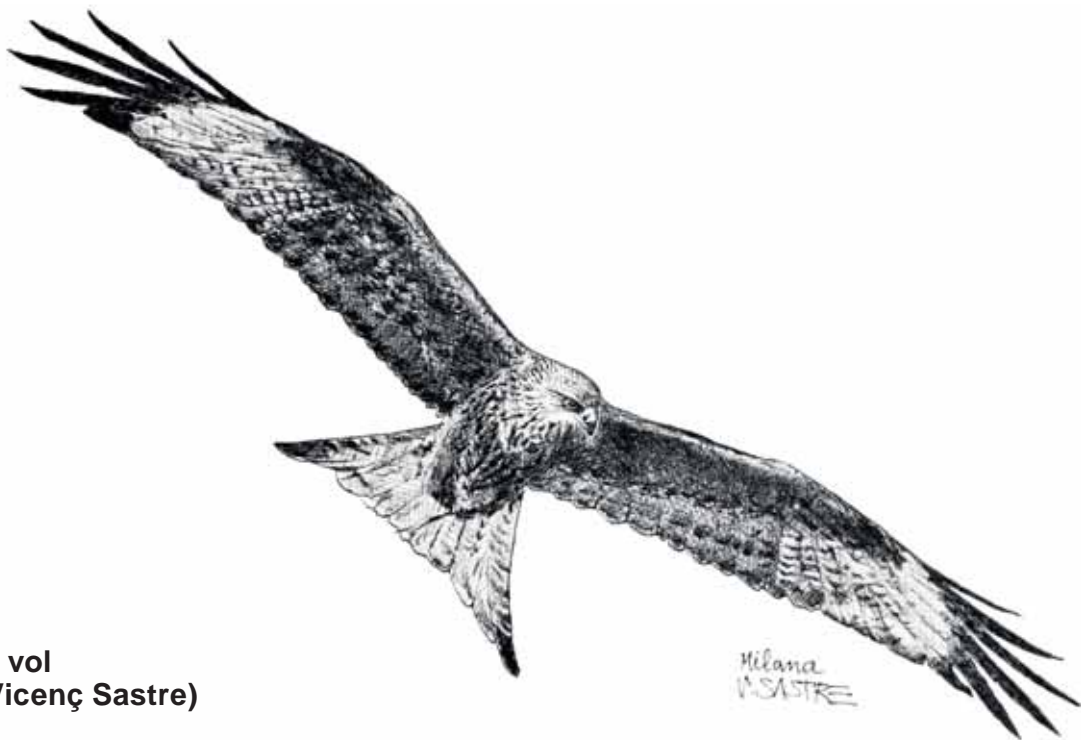
Però tranquils! La pujada només dura uns 20 minutets. Aviat arribam a una cruïlla on un senyal a l'esquerra ens indica el mirador de sa Màquina Vella i a la dreta continua el camí des Grau. Val la pena que ens desviem del nostre camí, perquè arribar-hi sols ens portarà uns 3 minuts i les vistes s'ho valen. Des del mirador, a la dreta veim ja el penyal d'Honor, la nostra destinació; davant tenim la serra d'Alfàbia i als nostres peus la vall d'Honor, travessada per la carretera que va cap a Orient.

En els temps en què el bosc s'aprofitava intensament, des d'aquí partia un telefèric conegut com "sa màquina vella", que servia als llenyataires per baixar els feixos de llenya cap a la vall. L'adjectiu vella és perquè hi havia un altre telefèric més modern al penyal d'Honor.

3. Milana (*Milvus milvus*)

Amb una mica de sort podrem gaudir de l'elegància del vol d'un dels ocells més emblemàtics: la milana (*Milvus milvus*). Fins fa quinze o vint anys no era cosa estranya observar-la a Mallorca, fins i tot es podia fitar qualche niu, sobre les branques d'un pi, sobretot al maig o al juny quan encara els polls no l'havien abandonat. En canvi, avui és de cada vegada més difícil veure aquest auell als cels de les nostres illes.

La milana és una rapinyaire que pot arribar a gairebé 2 metres d'envergadura i és característica la seva cua, profundament forcada que usa per planejar, amb un vol oscil·lant i lent. A Balears, està present a Mallorca i Menorca, i des del 2003 la població de les Illes Balears està catalogada com "en perill d'extinció" al Catàleg nacional d'espècies amenaçades, i al 2007 se'n va aprovar un pla de recuperació.

Milana en vol
(Dibuix: Vicenç Sastre)

La població balear és sedentària i ha sofert una dramàtica disminució en els darrers 20 anys per causes ben conegudes. El verí, emprat en la mala gestió dels vedats de caça, per eliminar moixos i depredadors, és la causa de mortalitat més important de Balears i el factor limitant de més pes per a la recuperació de l'espècie.

El seu paper ecològic està ben definit: és principalment oportunista i carronyaire, tot i que també és caçadora de petits mamífers, rèptils, aucells i fins i tot insectes. S'alimenta bàsicament d'animals malalts i de les restes dels carnatges.

4. L'alzinar, un ecosistema complex

Tornam al camí des Grau des del mirador sobre les nostres passes i continuam pujant. A poc a poc, mentre avançam, l'alzinar es va fent més atapeït.

Les alzines són les protagonistes principals de l'ecosistema: regulen l'entrada de llum i la humitat; donen aliment i aixopluc a plantes i animals; sustenten el sòl, i la descomposició de les seves fulles i troncs per part dels microorganismes acabarà donant lloc a l'humus.

Però no heu de deixar que els arbres us impedeixin veure el bosc. Al vostre voltant estan passant moltes més coses de les que sembla d'entrada. Aturau-vos a observar!

El bosc és un ecosistema complex, on els diferents elements que el formen (arbres, arbusts, animals, fongs, bacteris) tenen un paper fonamental i es relacionen íntimament els uns amb els altres.

Els arbres i la resta de plantes són els productors primaris d'aquest ecosistema i proporcionen aliment a herbívors i a descomponedors de la matèria orgànica. Així, podem trobar insectes fitòfags com l'eruga peluda de l'alzina (*Lymantria dispar*) que s'alimenta de les fulles de les alzines; la papallona de l'arbocera (*Charaxes jasius*), que s'alimenta dels fruits madurs; també hi és present el banyarriquer (*Cerambyx cerdo*), i altres descomponedors com els tèrmits o formigues blanques (*Reticulitermes lucifugus*), que viuen a l'interior de la fusta morta, que van digerint amb l'ajut dels bacteris presents al seu intestí.

inici del camí des Grau (Foto: Esperança Perelló)

Components de la xarxa tròfica de l'alzinar (Dibuix: Vicenç Sastre)

Alhora, aquests insectes serveixen d'aliment a ocells com el ferrerico blau (*Cyanistes caeruleus*), el cap-ferrerico (*Parus major*) o el papamosques (*Muscicapa striata*), que tot i que no és exclusiu dels alzinars, sovint l'hi veurem, caçant al vol. En determinades èpoques es poden veure falcons marins (*Falco eleonora*) sobrevolar els alzinars a la recerca de banyarriquers.

Rates (*Rattus rattus*), ratolins (*Mus spretus*) i tudons (*Columba palumbus*) s'alimenten d'agllans i altres llavors de plantes d'alzinar. La geneta (*Genetta genetta*), a la part més alta de la cadena alimentària, depreda sobre els aucells i petits mamífers. Les incursions de cabres orades i ovelles minven les reserves d'agllans i la capacitat de regeneració de l'alzinar, però el fertilitzen amb les seves femtes. Els fongs i altres petits invertebrats, alguns microscòpics, són els encarregats de tancar el cicle de la matèria.

Arribam a una cruïlla on hi ha un indicador. Hem de seguir la direcció cap a Cas Garriguer. Però vius!, per què en 2 minuts, quan a la nostra dreta tenim un dipòsit d'aigua per a incendis, hem de girar a l'esquerra. Tot d'una veurem davant, una barrera de fusta que hem de travessar.

5. El penyal d'Honor

A partir d'aquí deixam enrere l'alzinar i pujam per una pista vorejada per arboceres (*Arbutus unedo*), mates (*Pistacia lentiscus*), xiprells (*Erica multiflora*) i romanins (*Rosmarinus officinalis*). Continuem tot dret pel camí principal i en uns 20 minuts més, a l'esquerra, un senyal de fusta bastant deteriorat ens indica el tirany de pujada al penyal d'Honor.

El caminó puja en lleuger pendent fins al cim. Just al davant tenim la serra d'Alfàbia. Als nostres peus, les valls d'Honor i d'Orient. Al fons, darrera la serra d'Alfàbia, el massís des Teix. Cap al sud podem distingir Palma i la seva badia, i més al sud-oest el puig de Galatzó i la mola de Planícia.

Baixam pel mateix camí fins a la pista forestal i de nou cap a la barrera de fusta. Ara tenim tres opcions. La primera, tornar a Bunyola desfent les nostres passes cap al camí des Grau; la segona, baixar per la carretera de la comuna, i la tercera és anar cap a l'esquerra i arribar fins a l'àrea recreativa de Cas Garriguer.

Pujada al penyal d'Honor (Foto: Sebastià Torrens)

Si triam la segona opció, sols seguim la pista forestal que baixa amb lleu pendent i algunes zigzagues, fins a la carretera Ma-2020 que comunica Bunyola amb Santa Maria, gairebé a la sortida del poble. Si continuam caminant a la dreta tornarem a trobar l'església del poble o punt de partida del nostre itinerari.

**Fruit i flor de l'arbocera
(Foto: Esperança Perelló)**

Cas Garriguer (Foto: Esperança Perelló)

